

Het witboek bevat tegen het eind nog een hoofdstuk over minderjarige delinquenten. Wellicht hadden de gouvernementele inzichten terzake beter in een afzonderlijk rapport plaatsgevonden, des te meer daar de voorstellen onder meer een nieuwe categorisering van verschillende leeftijdsgroepen vooropstellen en een herschikking van de taken van de bevoegde rechtbanken. In de toekomst zal een nieuwe jeugdrechtbank (*Youth Court*, ter vervanging van de huidige *Juvenile Court*) die nog grotendeels te omschrijven taken concentreren. Intussen deed het witboek het nodige stof opwaaien door voor een verscherping van de ouderlijke aansprakelijkheid voor door hun kinderen gepleegde misdrijven te pleiten.

Of de voorstellen een historische wending inluiden, zoals de toenmalige *Home Secretary* beweerde, werd met veel scepticisme betwijfeld. De gevangenisstraf, waarvan de positieve waarde thans alleen nog maar in de uitdrukking 'protecting the public' verdedigd wordt, blijft de basis van het strafbeleid. De middelen waarmee getracht wordt alternatieve sancties tot 'volwaardige straffen' op te peppen, getuigen van het beperkt vertrouwen dat hun vooralsnog wordt ingeruimd. Evenzeer komen tegelijk de vertwijfelingen tegenover de individueel-preventieve waarde van die middelen tot uiting.

Wanneer nog van een wending sprake zou zijn, moet wellicht op de sterke terugkeer van het vergeldingsprincipe gewezen worden. Dat het beroep op het beginsel bij de auteurs van het witboek niet eens altijd meer bewust gebeurt, moge blijken door hun haast obsessieel gebruik van de uitdrukking 'just desert' – waarbij de constant voorkomende spelling met dubbel 's' (wellicht het gevolg van onkritisch gebruikte tekstverwerkingsfaciliteiten) nog de verdenking van een diep verankerde *Fehlleistung* aanwakkert.

Alain WIJFFELS

Zauberman, R., Robert, Ph., Perez-Dias, Cl., Levy, R., *Les victimes. Comportements et attitudes. Enquête nationale de victimation, Vol. 1 et 2, Paris, CESDIP, n° 52, 1990*

Het gebruik van het woord 'victimation' in de titel van het werk geeft de richting aan van dit onderzoek. Daarmee nemen de auteurs afstand van de klassieke slachtofferenquêtes, die werden uitgevoerd om de werkelijke omvang van de criminaliteit te meten. Hun onderzoek richt zich hoofdzakelijk op de persoon van het slachtoffer. Vanuit hun kritische visie op de doelstelling van de traditionele slachtofferenquête, definiëren ze de specificiteit van hun opzet, gericht op de drijfveren en handelingen van slachtoffers van misdrijven, of van personen die zich als dusdanig voelen. Primair is niet de feitelijke kant van het slachtofferchap, maar de manier waarop het slachtoffer dit ervaart. Als hypothese wordt er van uitgegaan dat die ervaring mede wordt bepaald door de eigen voorstellingen en de sociale kenmerken van het slachtoffer.

De auteurs hebben hun studie in drie onderdelen opgesplitst en hebben daarbij een differentiële aanpak verkozen. Op basis van steekproefgewijze opgebouwde bevolkingspopulaties hebben ze een vergelijkende variabelenanalyse doorgevoerd. Acht vormen van slachtofferschap werden weerhouden, waarbij vier (gezinsmishandelingen, warenfraude, economische criminaliteit en inbreuken op

het arbeidsrecht) gewoonlijk niet voorkomen in het klassieke slachtofferonderzoek. Interessant daarbij is dat gebeurtenissen zijn geselecteerd op basis van de frequentie in het alledaagse leven. Origineel is tevens dat zowel misdrijven uit het commune strafrecht (diefstal, inbraak, gewelddelicten, seksuele delicten, gezinsmishandelingen) als misdrijven, die in een vraaggesprek moeilijker te beschrijven zijn, zoals warenfraude, economische criminaliteit en inbreuken op het arbeidsrecht in het onderzoek zijn betrokken). Nadat ze uitvoerig de gebruikte onderzoeksmethodes hebben uitgelegd en het te bestuderen criminologisch onderwerp hebben bepaald, wordt ingegaan op de resultaten van hun analyse, die in drie fasen is gebeurd.

De eerste fase is gewijd aan een vergelijking tussen het profiel van de slachtoffers en deze van de totale Franse bevolking. Alhoewel de vergelijking niet gemakkelijk is vanwege het structuurverschil tussen de steekproeven, is het toch mogelijk gebleken de voornaamste sociale kenmerken van de slachtoffers te bepalen, naargelang de aard van het slachtofferschap. Deze aanpak maakt het ook mogelijk de vroegere onderzoeksresultaten te bevestigen, zoals de ondervertegenwoordiging in de slachtoffersteekproef van de derde leeftijd, van landbouwers en van inwoners van kleine steden. Deze steekproef heeft als basis gediend voor de opbouw van een gestratificeerde aselecte steekproef van slachtoffers. Zij werden geconfronteerd met een diepgaande en gestandaardiseerde vragenlijst. Deze tweede steekproef maakt het werkelijk hoofddoel van de studie uit.

De tweede fase van het onderzoek is gericht op een vergelijking van de verdeling van kenmerken tussen de twee slachtoffersteekproeven, de algemene en de aselecte. Deze vergelijking vangt aan met een beschrijving van de omstandigheden van de victimologische ervaring en de reacties eigen aan elke vorm van victimisatie. Hierbij hebben de auteurs stelselmatig gebruik gemaakt van resultaten van vroeger onderzoek, o.a. het International Crime Survey van VAN DIJK en al.¹ De besproken studie wint zo aan geloofwaardigheid en verrijkt de kennis m.b.t. de instroom van zaken in het strafrechtssysteem, de preventiestrategieën en het onthaalbeleid voor slachtoffers. Clichématige vooronderstellingen, als b.v. dat het slachtoffer alleen maar tevreden zou zijn wanneer zijn zaak is opgelost of dat het slachtoffer altijd een verklaring zou indienen bij zijn verzekeringsmaatschappij, worden door de analyse van de verwachtingen en van de reacties van de slachtoffers niet bevestigd. Dit inzicht is noodzakelijk om een coherent victimologisch gericht beleid te kunnen voeren.

De derde en tevens laatste fase van het onderzoek bevat een intrinsieke benadering van alle bestudeerde vormen van victimisatie. Het doel is voor elk misdrijf een typologie op te stellen, gebaseerd op de slachtoffergegevens van het misdrijf en de reacties van het slachtoffer. Daarna wordt onderzocht of de verschillende types ook specifieke ideologische en socio-demografische kenmerken vertonen. Het uitwerken van een typologie is een moeilijke operatie, zeker wanneer men een groot aantal parameters wil bekijken. De menselijke realiteit laat zich niet gemakkelijk in een homogene synthese vatten. De onderzoekers hebben een belangrijke statistische bewerking van de gegevens (zie de tabellen in vol. 2) doorge-

1. VAN DIJK, J.J.M., MAYHEW, P., KILLIAS, M., *Experiences of crime across the world: key findings of the 1989 international crime survey*, Deventer-Boston, Kluwer, 1990.

voerd en daarmee diepgaand onderzoek verricht. Ze hebben met veel succes de doelstellingen van hun onderzoek gehaald. Door hun wijze van analyseren zijn ze er evenwel niet in geslaagd een typologie voor het slachtofferschap van de economische criminaliteit te creëren. Dit is hun enige mislukking. Zou een nieuwe enquête doorgevoerd worden, dan zou het van belang zijn deze bevolkingsgroep en de feiten m.b.t. deze materie beter af te bakenen.

Concluderend is het nuttig te onderstrepen dat dit type van slachtofferenquête, in België zelden gerealiseerd, zeer veel informatie bevat. Dit indrukwekkend onderzoekswerk, met betrekking tot het gehele Franse grondgebied, rekent consequent af met veel bediscussieerde en verouderde vooroordelen die nog in de criminologische en strafrechtelijke wereld bestaan. We zullen de voornaamste resultaten van het onderzoek hier niet onthullen, we laten dit genoeg aan de lezer. De verdienste van de auteurs bestaat er precies in dat zij vroegere onderzoeksresultaten in hun onderzoek hebben betrokken. Tevens hebben ze de plaats van het strafrechtelijk systeem genuanceerd, b.v. tegenover de preventiesector en de privébeveiligingssector. Het toenemende aantal zaken in het strafrechtelijk systeem betekent nog niet dat elk individuele slachtofferschap ter kennis komt van de institutionele sfeer. Veelal wordt er geen klacht neergelegd of blijft een klacht zonder gevolg. Bij sommige misdrijven, als warenfraude, probeert het slachtoffer nieuwe en soms informele wegen te vinden om zijn zaak op te lossen. Gezien de inflatie aan wetgeving, zouden deze resultaten de politici niet onverschillig mogen laten.

Ch. JANSSEN

Voor recensie aangeboden boeken

- BAERVELDT, Chr., *De school: broedplaats of broeinest?*, Arnhem, Gouda Quint, X en 170 p.
- BURUMA, Y., DE KONING-DE JONG, E.M., VAN WIERINGEN, J., *Bijzondere opsporingsdiensten, Inleiding in de sociaal-economische fraudebestrijding*, Arnhem, Gouda Quint, XII en 149 p.
- JANSSEN, Chr. en VERVAELE, J., *Le ministère public et la politique de classement sans suite*, Brussel, Bruylant, 1990, XXII en 418 p.
- JORG, N., *Strafbare rechtspersonen in Amerika*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, XV en 193 p.
- REMMELINK, J., *De Hoge Raad: ook in de toekomst nog een bindend element in ons Koninkrijk?*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 16 p.
- SCHUTTE, J.J.E., *Ter vergroting van de afpakkans*, Arnhem, Gouda Quint, 40 p.
- VAN DER HULST, J.W., *De binding aan afspraken in het driehoeksoverleg*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 226 p.
- WERDMULDER, H., *Een generatie op drift. De geschiedenis van een Marokkaanse randgroep*, Arnhem, Gouda Quint, X en 227 p.
- WINKEL, F.W., *Slachtofferhulp. Verkenning en Sociaalpsychologische Analyse*, Amsterdam/Lisse, Swets en Zeitlinger, 1990, 156 p.
- WLADIMIROFF, M., (red.), *Facetten van economisch strafrecht, Pompe Reeks*, Arnhem, Gouda Quint, Willem Pompe Instituut, Utrecht, 1990, 202 p.